

การประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือ ในการนิเทศการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

วิริยา วิริยารัมมะ^{1*}

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม

*w_wiriya@webmail.npru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์การนำเสนอ 2 ประการ คือ 1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและการนิเทศแบบร่วมมือ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือในการนิเทศการปฏิบัติการสอนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

การนิเทศแบบร่วมมือนั้นเป็นการนิเทศที่ทั้งผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศจะร่วมกันพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนร่วมกันตัดสินใจหรือหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงาน ซึ่งขั้นตอนการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะนั้นควรกระทำอย่างรอบคอบโดยใช้วิธีการคิดที่มีประสิทธิภาพอันได้แก่เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ดังนั้นการประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือในการนิเทศการปฏิบัติการสอนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นจะช่วยให้ผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศสามารถพิจารณาประเด็นปัญหาตลอดจนร่วมกันหาแนวทางแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ, การนิเทศแบบร่วมมือ

Application of The Six Thinking Hats Technique in Collaborative Approach with supervision process of professional experience training of interns

Wiriya Wiryarampa¹

¹Department of Thai Faculty of Humanities and Social Science

* w_wiriya@webmail.npru.ac.th

Abstract

This article has two objectives: 1) to create a better understanding of The Six Thinking Hats Technique and Collaborative Approach 2) to propose guidelines for application of The Six Thinking Hats Technique in Collaborative Approach with supervision process professional experience training of interns. Details of the summary article are as follows

Collaborative Approach is the approach that supervisor and interns have to carefully consider and give an opinion to solve a problem and find operation together. As well as joint decisions or find mutual agreements to lead to problem solving and operational guidelines. The supervisory process need to include The Six Thinking Hats. The application of The Six Thinking Hats Technique and Collaborative Approach in supervision process professional experience training of interns can help supervisor and interns consider about issues and find effective solutions together.

Keywords: The Six Thinking Hats technique, Collaborative Approach

1. บทนำ

รายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนถือเป็นกระบวนการสำคัญในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่ช่วยพัฒนาให้นักศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรู้และมีศักยภาพตลอดจนความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครูตามจุดมุ่งหมายของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (2563: 3) ได้ระบุไว้ ดังนี้ 1) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติควบคู่กับการเรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและเทคนิควิธีต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา จนเกิดความเข้าใจและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเพราะได้เรียนรู้จากการกระทำ 2) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติทั้งในส่วนของรายวิชากลุ่มวิชาชีพครูและในส่วนของปฏิบัติงานในหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาโดยตรงอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดความคุ้นเคย 3) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่เสริมสร้างให้เกิดความรักและความศรัทธาในวิชาชีพ รวมทั้งกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นครูซึ่งจะได้ยึดเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไปในอนาคต และ 4) เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองจากการฝึกปฏิบัติทั้งในสถานการณ์จริงและในสถานการณ์จำลองกับหน่วยงานที่เป็นผู้ใช้บัณฑิต

จนเกิดความมั่นใจในตนเองว่าจะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการประสานสัมพันธ์ในการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาและเหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ครูเป็นอย่างดี

ทั้งนี้ นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครู 6 ด้าน คือ การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานบริการของโรงเรียนและงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยนักศึกษจะต้องฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ภายใต้การนิเทศร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมและโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยฝึกปฏิบัติการสอน

ในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานั้น อาจารย์นิเทศก์เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งอาจารย์นิเทศก์ทั่วไปและอาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชาเอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชาเอกที่จะทำหน้าที่นิเทศการสอนวิชาเอก ตรวจสอบการจัดการเรียนรู้และติดตามการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบสื่อการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสอน เพราะฉะนั้นการนิเทศจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ เนื่องจาก “การพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียนหรือประสพผลสำเร็จได้ต้องอาศัยกระบวนการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน ทั้งนี้เพราะการนิเทศเป็นการช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้ผู้สอนปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน” (วชิรา เครือคำอ้ายและชวลิต ขอดศิริ , 2561: 123) ซึ่งสอดคล้องกับที่ ปันตดา หมอยาและธริธร นามวรรณ (2561: 53) ได้กล่าวว่า “การนิเทศถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอนที่มีบทบาทหลักสำคัญในระบบโรงเรียน” ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ นักศึกษาได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในการสอน ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ซึ่งการนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative approach) ก็เป็นวิธีการนิเทศที่น่าสนใจเนื่องจากการนิเทศที่ “ทั้งผู้นิเทศและครูจะร่วมกันตัดสินใจในวิธีการ แก้ปัญหาและการปฏิบัติงานตลอดเวลา ทั้งครูและผู้นิเทศจะให้ข้อเสนอแนะแก่กันและกันเพื่อร่วมกันพิจารณาหาข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติ” (วชิรา เล่าเรียนดี, 2556: 128) (ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่าการนิเทศแบบร่วมมือนั้นส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันโดยอาศัยทักษะการคิดเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนั้นในกระบวนการนิเทศหากมีการใช้วิธีการคิดที่เหมาะสมอย่างเช่น การนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินการนิเทศก็ย่อมจะช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในการนิเทศได้เป็นอย่างดี ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2544: 49) กล่าวว่า “หมวกหกใบจะช่วยให้คิดได้รอบคอบ ทั้งจุดดี จุดด้อย จุดน่าสนใจและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ แทนที่จะยึดติดกับความคิดด้านเดียวหรือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง” เพราะสามารถทำให้อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองรอบด้านก่อนจะตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือในการนิเทศการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อสะท้อนให้เห็นลักษณะการนิเทศแบบร่วมมือที่ความสัมพันธ์กับพื้นฐานของการคิดและการร่วมมือกันของผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศซึ่งเป็นไปในลักษณะของกัลยาณมิตร การใช้ความคิดอย่างเป็นระบบรวมทั้งพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ให้รอบคอบก่อนตัดสินใจยอมทำให้การเกิดการนิเทศที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบได้รับการคิดค้นขึ้นในปี.ศ. 2000 โดย ดร. เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (DR. Edward De Bono) โดย มีแนวคิดที่ว่า “ประสิทธิภาพของมนุษย์นั้นต่อยกกว่าศักยภาพที่มีจริงอยู่มาก นั่นก็เพราะเราไม่เคยแยกเรื่องหรือแง่มุม

การคิดที่แตกต่างออกจากกันเพื่อพิจารณาไปที่ละเรื่อง เราเอาอารมณ์ไปผูกอยู่กับทัศนคติเชิงเหตุผล เอาความคิดส่วนตัวไปรวมกับการวิพากษ์วิจารณ์และตั้งข้อกังขานั้นจึงทำให้การคิดของเรายุ่งเหยิงไร้ระเบียบ” (เดอ โบโน, 2543: 7) และเพื่อให้สามารถคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีวิธีการจัดระบบและควบคุมความคิดให้เป็นระเบียบ เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบจึงเป็นเทคนิคที่ใช้ในการจัดระบบความคิดผ่านสัญลักษณ์ของหมวกทั้ง 6 สีซึ่งจะทำหน้าที่แทนการคิดทั้ง 6 ด้าน

เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการคิดและการตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การคิดในด้านต่าง ๆ ดังที่ เดอ โบโน (De Bono, 2000: 13-15) ได้ให้รายละเอียดของหมวกหกใบไว้ดังนี้ 1) หมวกสีขาว (white hat) โดย สีขาว หมายถึง ธรรมชาติและความเป็นจริง หมวกสีขาวจึงเป็นการคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริง ข้อเท็จจริง ตัวเลข สิ่งที่เป็นทฤษฎี มองสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ ตัวอย่างการตั้งคำถาม ได้แก่ เรามีข้อมูลอะไรบ้าง มีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องบ้าง 2) หมวกสีแดง (red hat) โดย สีแดง หมายถึง ความโกรธ ความเดือดดาล การแสดงอารมณ์ความรู้สึก หมวกสีแดงจึงเป็นการคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก เป็นการแสดงอารมณ์ สัญชาตญาณ ความประทับใจ ความพอใจ ความไม่พอใจที่ผู้คิดมีต่อสิ่งนั้น ๆ ตัวอย่างการตั้งคำถาม ได้แก่ เรารู้สึกอย่างไร มีความตั้งใจอย่างไร 3) หมวกสีดำ (black hat) โดย สีดำ หมายถึง ความมืดมนและการปฏิเสธ หมวกสีดำจึงเป็นการให้ทัศนะในแง่ลบ เป็นการคิดเชิงวิจารณ์ถึงผลเสียหรือข้อผิดพลาด จุดบกพร่องต่าง ๆ ทำให้เรามองเห็นปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ตัวอย่างการตั้งคำถาม ได้แก่ อะไรคือข้อด้อย มีข้อผิดพลาดตรงไหนที่ควรแก้ไข 4) หมวกสีเหลือง (yellow hat) โดย สีเหลือง หมายถึง ความสว่างไสว ความรุ่งเรือง หมวกสีเหลืองจึงเป็นการแสดงทัศนะในแง่บวกรวมถึงความหวัง ประโยชน์ ข้อดี จุดเด่น ตัวอย่างการตั้งคำถาม ได้แก่ ข้อดีคืออะไร เราจะพัฒนาต่อได้อย่างไร 5) หมวกสีเขียว (green hat) โดย สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ การเจริญเติบโตองงาม หมวกสีเขียวจึงเป็นการคิดริเริ่ม หลบหลีกการคิดในมุมเดิม ๆ เป็นการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์รวมถึงทางแก้ปัญหา ตัวอย่างการตั้งคำถาม ได้แก่ เราจะนำความคิดนี้ไปพัฒนาได้อย่างไร เราจะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไรบ้าง 6) หมวกสีฟ้า (blue hat) โดย สีฟ้า หมายถึง ความเยือกเย็น ความสงบ ในขณะที่เดียวกันก็หมายถึงห้องฟ้าที่อยู่เหนือสรรพสิ่งทั้งปวง หมวกสีฟ้าจึงหมายถึงการคิดที่เป็นการควบคุม จัดระบบของกระบวนการคิด ซึ่งรวมถึงการควบคุมหรือกำหนดลำดับของการนำหมวกสีอื่น ๆ มาใช้ด้วย นอกจากนี้หมวกสีฟ้ายังทำหน้าที่ตรวจสอบการคิด สรุปความคิดหรือสรุปข้อมูลหลังผ่านการคิดทุกด้านแล้ว ตัวอย่างการตั้งคำถาม ได้แก่ ข้อสรุปคืออะไร มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ขั้นตอนต่อไปคืออะไร

สรุปได้ว่า เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบเป็นวิธีการจัดระบบการคิดเพื่อให้คิดได้อย่างรอบด้านตามสีของหมวกที่กำกับการคิด โดยเน้นการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการคิด นอกจากนี้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบยังมีประโยชน์อีกหลายประการได้แก่ (เดอ โบโน, 2543: 11) 1) ง่ายต่อการเรียนรู้ การใช้ และเป็นการกระตุ้นความสนใจที่ดี การใช้หมวกจริงหรือ ภาพหมวกและสีสันต่าง ๆ มีส่วนช่วยอย่างมาก 2) ทำให้เหลือเวลาสำหรับความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง 3) ยินยอมให้แสดงออกในที่ประชุมได้อย่างถูกต้อง เปิดเผยความรู้สึกหรือ สัญชาตญาณ โดยไม่ต้องเกรงใจว่าจะไม่เหมาะสมแต่อย่างใด 4) ทำให้สามารถคิดแบบใดแบบหนึ่งในเวลาหนึ่งได้อย่างเต็มที่ โดยไม่สับสนปนเปื้อนกับ ความคิดของหมวกสีอื่นในเวลาเดียวกัน 5) ทำให้สามารถเปลี่ยนแบบความคิดได้ง่ายและตรงไปตรงมาโดยไม่ล้วงเกินใครด้วย การเปลี่ยนสีหมวก 6) ทำให้ผู้ร่วมประชุมหรือผู้ร่วมอภิปรายสามารถระดมความคิดได้ทุกคน สามารถใช้ หมวกแต่ละสีได้ครบทุกสี แทนที่จะคิดแต่เพียงสีเดียวด้านเดียวตามปกติ 7) เป็นการแยกที่รู้ออกไป และปล่อยความคิดให้มีอิสระภาพที่จะคิดได้อย่างเต็มที่ 8) ทำให้สามารถจัดลำดับการระดมความคิดให้เหมาะสมที่สุดกับหัวข้อ หรือประเด็นของการคิด 9) ป้องกันมิให้เกิดการโต้เถียงกันไปมาในที่ประชุม เพื่อฝ่ายต่างๆ จะสามารถ ร่วมกันคิดอย่างสร้างสรรค์ และ 10) ทำให้มีการระดมสมองในการคิด เพื่อผลิตงานออกมาดีขึ้น

ด้วยเหตุนี้ เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบจึงเป็นเทคนิคที่ช่วยทำให้ผู้คิดสามารถจัดการกับข้อมูล พิจารณาปัญหาหรือแก้ไขประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบมากขึ้น ซึ่งในทางการศึกษาได้นำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมาใช้เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น การนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมาพัฒนาความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา

ปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ (ศิริพร ศรีสุวรรณ, 2558) การพัฒนาบทเรียนบนเว็บโดยใช้เทคนิคการสอนหมวกหกใบร่วมกับสแคฟโฟลด์ที่ตั้งเสริมทักษะปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ศิวพงษ์ สารรัตน์, 2559) การพัฒนาทักษะการอ่านวิเคราะห์บทนึ่งคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ (เชิดชัย กางแก้ว, 2560) ซึ่งได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศแบบร่วมมือ

การนิเทศแบบร่วมมือเป็นวิธีการหนึ่งของการนิเทศแบบพัฒนาการ โดยการนิเทศพัฒนาการ (developmental supervision) คือ การนิเทศที่คำนึงถึงหลักพัฒนาการของมนุษย์เป็นหลักสำคัญ คำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์ ศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ ซึ่งกลีคแมนและคณะ (Glickman and others, 1985: 135-171 อ้างถึงใน วัชรา เล่าเรียนดี, 2556: 125) ได้กำหนดวิธีการนิเทศไว้ 4 แนวทาง คือ 1) วิธีให้การนิเทศแบบชี้แนะควบคุม (directive control approach) 2) วิธีให้การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล (directive informational approach) 3) วิธีให้การนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative approach) 4) วิธีให้การนิเทศแบบไม่ชี้แนะ (non-directive approach)

วัชรา เล่าเรียนดี (2556: 128-129) กล่าวถึง การนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative approach) ไว้ว่า การนิเทศแบบร่วมมือนั้น ทั้งผู้นิเทศและครูจะร่วมกันตัดสินใจในวิธีการ แก้ปัญหาและการปฏิบัติงานตลอดเวลา ทั้งครูและผู้นิเทศจะให้ข้อเสนอแนะแก่กันและกันเพื่อ ร่วมกันพิจารณาหาข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติ ซึ่งพฤติกรรมการนิเทศแบบร่วมมือมีลักษณะและการปฏิบัติดังนี้ คือ 1) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (Clarifying) ผู้นิเทศทำความเข้าใจกับปัญหาที่ครูพูดถึง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับปัญหาที่ครูได้นำเสนอโดยพยายามกระตุ้นให้ครูระบุสาเหตุของปัญหาและประเด็นของปัญหาให้ชัดเจน 2) การฟัง (Listening) ผู้นิเทศฟังอย่างตั้งใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น เกี่ยวกับปัญหาความคิดเห็นของครูที่มีต่อปัญหาการสอนของตนเอง ก่อนที่จะคิดพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหา 3) การตอบสนอง (Reflecting) เพื่อความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับปัญหาและรายละเอียดของปัญหาที่ครูนำเสนอ ผู้นิเทศต้องตอบสนองด้วยการรับรู้ปัญหาของครู เพื่อให้แน่ใจว่าเข้าใจตรงกันว่าปัญหาที่แท้จริงของครูคืออะไร 4) การนำเสนอ (Presenting) ผู้นิเทศเสนอมุมมองและความคิดเห็นของตนเองให้ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหาตามความคิดเห็นของตนเองให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหาตามความคิดเห็นของครู เสนอข้อมูลที่ครูอาจจะมองข้ามความสำคัญ การเสนอความคิดเห็นของตนเองของผู้นิเทศในขั้นนี้ผู้นิเทศจะช่วยให้ครูได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาเพิ่ม 5) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (Clarifying) โดยผู้นิเทศพยายามทำให้ครูเข้าใจ ความคิดเห็น การรับรู้ของผู้นิเทศให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อปรับความเข้าใจตรงกันและมีแนวคิดในการแก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน 6) การแก้ปัญหา (Problem solving) ทั้งผู้นิเทศและครูมีการแลกเปลี่ยนข้อแนะนำและทางเลือกใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาก่อนที่จะร่วมกับสรุปเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหา หรือ เลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาก็เป็นไปได้และเหมาะสม 7) การกระตุ้นส่งเสริม (Encouraging) เป็นการกระตุ้นส่งเสริมและการยอมรับข้อโต้แย้งที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้นิเทศต้องยอมรับข้อขัดแย้งและหาทางประนีประนอมเพื่อหาข้อยุติกันต่อไป เพราะความขัดแย้ง ความเห็นไม่ตรงกัน สามารถจะได้อาซึ่งวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด 8) ขั้นตอนเจรจาตกลงร่วมกันเพื่อหาข้อยุติ (Negotiating) เป็นการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาก็เป็นที่ยอมรับของครูและผู้นิเทศ เพื่อให้ทั้ง 2 ฝ่าย เห็นด้วยกับรายละเอียดของแนวทางการปฏิบัติ อาจมีการอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางที่ได้ช่วยกันเลือก 9) การกำหนดมาตรฐาน (Standardizing) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติเป็นการตกลงร่วมกันในรายละเอียดของแนวทางและแผนปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดวัน เวลา สถานที่ ที่จะดำเนินการตามแผน ใช้สื่ออะไรบ้าง มีใครบ้าง เป็นผู้ร่วมงาน รายละเอียดเหล่านี้ต้องเจรจาปรึกษากันให้ชัดเจน และ 10) การตอบสนอง (Reflecting) เป็นการพิจารณาไตร่ตรองเพื่อสรุปแผนขั้นสุดท้าย ผู้นิเทศสรุปแนวทางและแผนปฏิบัติงานโดยครูยอมรับ

เข้าใจตรงกันในทุกเรื่อง อาจจะทำให้ครูทบทวนแผนและแนวทางการปฏิบัติอีกครั้ง และมีการจัดบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาการยอมรับขั้นตอนการดำเนินการทุกชั้นตอนตามแผนก่อนนัดการประชุม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนิเทศแบบร่วมมือเป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการพิจารณา ตัดสินใจตลอดจนกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน โดยมีลักษณะการปฏิบัติคือ 1) การสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน 2) การฟัง 3) การตอบสนอง 4) การนำเสนอ 5) การสร้างความเข้าใจตรงกัน 6) การแก้ปัญหา 7) การกระตุ้นส่งเสริม 8) การเจรจาตกลงร่วมกันเพื่อหาข้อยุติ 9) การกำหนดมาตรฐาน และ 10) การตอบสนอง

4. แนวทางการประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือ

จากการศึกษาแนวคิดและพฤติกรรมการนิเทศแบบร่วมมือ ผู้เขียนพบว่าความคิดเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้การนิเทศแบบร่วมมือดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงสนใจที่จะนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศแบบร่วมมือ เนื่องจากเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบจะช่วยทำให้สามารถสรุปประเด็นหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศแบบร่วมมือนั้นยังดำเนินไปเพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้มีโอกาสในการใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองประเด็นหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านโดยคิดที่ละด้านๆ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนโดยมีลักษณะและการปฏิบัติดังนี้ คือ

พฤติกรรมนิเทศแบบร่วมมือ	เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเมื่อประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือ
1. การสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน	หมวกสีขาว	: อ.นิเทศก์สนทนากับนักศึกษา โดยกำหนดให้นักศึกษา สวมหมวกสีขาวและนำเสนอข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด เช่น สอนเรื่องอะไร มีการเตรียมการสอนอย่างไร อะไรคือสาระสำคัญ สอนด้วยวิธีการ/รูปแบบใด ใช้สื่ออะไร มีการประเมินผลอย่างไร ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร ฯลฯ เพื่อให้ให้นักศึกษา ได้ทบทวนการสอนและตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่การเตรียมการสอนจนถึงการประเมินผลการสอน เพื่อนำไปสู่ประเด็นที่นักศึกษา ต้องการแก้ไข/พัฒนา
2. การฟัง	หมวกสีฟ้า	: อ.นิเทศก์ตั้งใจฟังที่นักศึกษา พูด จากนั้นจึงสวมหมวกสีฟ้าเพื่อรวบรวมข้อมูลและทำความเข้าใจมุมมองและความคิดเห็นของนักศึกษา
3. การตอบสนอง	หมวกสีขาวย	: อ.นิเทศก์สวมหมวกสีขาว เพื่อตอบสนองนักศึกษา ด้วยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจากมุมมองของอาจารย์นิเทศก์เพื่อให้แน่ใจว่าประเด็นที่นักศึกษา ต้องการแก้ไข/พัฒนาที่แท้จริงคืออะไร
4. การ	หมวก	: อ.นิเทศก์สวมหมวกสีขาวเพื่อพิจารณาประเด็นที่นักศึกษา ต้องการแก้ไข/พัฒนาอีกครั้ง จากนั้นจึงสวมหมวกสีเหลืองเพื่อมองเชิง

พฤติกรรม การ นิเทศ แบบ ร่วมมือ	เทคนิค การ คิด แบบ หมวก หกใบ	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือ
นำเสนอ	สีขาว หมวก สี เหลือง หมวก สีดำ	บวกและลบหมวกสีดำเพื่อมองเชิงลบ หรือสาเหตุและอุปสรรค จากนั้นจึงนำเสนอข้อมูลทั้งสองด้านให้แก่นักศึกษา
5. การ สรุ บ ความ เข้าใจให้ ตรงกัน	หมวก สีขาว	: อ.นิเทศก์และนักศึกษา ร่วมกันสวมหมวกสีขาวเพื่อร่วมกันทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน
6. การ แก้ปัญหา	หมวก สีเขียว หมวก สี เหลือง หมวก สีดำ	: อ.นิเทศก์และนักศึกษา ร่วมกันสวมหมวกสีเขียวเพื่อพิจารณาทางเลือกในการแก้ไข/พัฒนา จากนั้นจึงสวมหมวกสีเหลืองเพื่อประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางในการดำเนินการและจึงสวมหมวกสีดำเพื่อประเมินจุดอ่อนและข้อบกพร่องของแนวทางในการดำเนินการนั้น หากพบจุดอ่อนและข้อบกพร่องสามารถแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะและทางเลือกใหม่ก่อนจะร่วมกันสรุปทางเลือกในการแก้ไข/พัฒนา
7. การ กระตุ้น ส่งเสริม	หมวก สี เหลือง หมวก สีแดง	: เมื่อได้ข้อสรุปเกี่ยวกับทางเลือกในการแก้ไข/พัฒนาแล้ว ให้ อ.นิเทศก์และนักศึกษา ร่วมกันสวมหมวกสีเหลืองเพื่อพิจารณาเชิงบวกถึงทางเลือกในการแก้ไข/พัฒนา จากนั้นให้นักศึกษา สวมหมวกสีแดงเพื่อสะท้อนความคิดเห็นเชิงความรู้สึกที่มีต่อทางเลือกในการแก้ไข/พัฒนาดังกล่าว เพื่อเป็นการกระตุ้นส่งเสริมและยอมรับข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น เพราะเมื่อมีข้อขัดแย้ง อ.นิเทศก์ ต้องยอมรับข้อขัดแย้งและหาทางประนีประนอมกับนักศึกษาเพื่อหาข้อยุติ เพราะความขัดแย้งอาจนำมาซึ่งวิธีแก้ปัญหาที่ดีและเหมาะสมได้
8. การ เจรจาตกลง	หมวก สีเขียว	: หลังจากให้นักศึกษา สวมหมวกสีแดงเพื่อสะท้อนความคิดเห็นเชิงความรู้สึกแล้ว ให้อาจารย์นิเทศก์สรุปประเด็นที่นักศึกษาสะท้อนมา จากนั้นจึงร่วมกันสวมหมวกสีเขียวเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน โดยอ.นิเทศก์พูดคุยกับนักศึกษา เพื่อหาข้อตกลงในการ

พฤติกรรม การ นิเทศ แบบ ร่วมมือ	เทคนิค การ คิด แบบ หมวก หกใบ	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการนิเทศแบบร่วมมือ
ลง เพื่อหา ข้อยุติ		แก้ปัญหาพร้อมกัน เพื่อให้ อ.นิเทศก์และนักศึกษา เห็นชอบร่วมกันในแนวทางที่เลือกมาใช้แก้ปัญหา
9. การ กำหนด มาตรฐาน	หมวก สีฟ้า	: อ.นิเทศก์และนักศึกษา ร่วมกันสวมหมวกสีฟ้าเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทาง/มาตรฐานที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไข/พัฒนาการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงกำหนดมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติดังกล่าว กำหนดวันและเวลาในการติดตามช่วยเหลือ โดยไม่สร้างความกดดันหรืออึดอัด
10. การ ตอบสนอง	หมวก สีฟ้า หมวก สี เหลือง	: อ.นิเทศก์และนักศึกษา ร่วมกันสวมหมวกสีฟ้าเพื่อสรุปและทบทวนแนวทางการปฏิบัติตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย จากนั้นจึง สวมหมวกสีเหลืองเพื่อกำหนดเป้าหมายเชิงบวกในการปฏิบัติเป็นการเสริมแรงและตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการ นิเทศแบบร่วมมือของนักศึกษา

นอกจากการประยุกต์ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบในการนิเทศแบบร่วมมือดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น อาจารย์นิเทศก์ควรเรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแต่ละคนและควรสร้างบรรยากาศในการนิเทศให้เกิดความเป็นกัลยาณมิตรที่พร้อมจะพิจารณาและหาแนวทางแก้ไข/พัฒนาร่วมกัน โดยในการนิเทศนั้นไม่ควรกระทำอย่างรีบเร่งแต่ควรปรับเวลาการนิเทศให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้การนิเทศบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. บทสรุป

การนิเทศแบบร่วมมือเป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางแต่ยังไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง (วัชรานันท์, 2556: 128) โดยอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันและร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นการนิเทศดังกล่าวนี้จึงเป็นไปในลักษณะของการพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกัน มีการปฏิบัติงานร่วมกันอยู่

ตลอดเวลา ซึ่งเมื่อใช้การคิดแบบหมวกหกใบเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและจัดระเบียบความคิดตามที่ได้เขียนได้เสนอไว้ข้างต้นนั้น ก็ย่อมจะทำให้การนิเทศดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้ ก่อให้เกิดการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้อำนาจให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้พัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- เชิดชัย กางแก้ว. (2560). การพัฒนาทักษะการอ่านวิเคราะห์ห้บัณฑิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดอ โบโน, เอ็ดเวิร์ด. (2543). หมวก 6 ใบ คิด 6 แบบ = Six Thinking Hats. แปลโดยนุชรีย์ ชลคุป. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมล คีมทอง.
- ทีศนา แคมมณี. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- ปนัดดา หมอยาและธรรินธ นามวรรณ. (2561). การพัฒนาระบบการนิเทศแบบสอนแนะในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 15(69), 52-61.
- วชิรา เครือคำอ้ายและชวลิต ขอดศิริ. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24(1), 121-133.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี กลยุทธ์ ผู้การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพร ศรีสุวรรณ. (2558). การศึกษาความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิวพงษ์ สารรัตน์. (2559). การพัฒนาบทเรียนบนเว็บ โดยใช้เทคนิคการสอนหมวกหกใบร่วมกับ สแคฟโฟลด์ที่ส่งเสริมทักษะปฏิบัติสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. (2561). คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- De Bono, Edward. (2000). *Six Thinking Hats*. England: Penguin Book.